

ԿԱՐԾԻՔ

Աննա Հովհաննիսյանի «Անմեղության կանխավարկածը սահմանադրական կարգավորումների և միջազգային իրավական չափորոշիչների համատեքստում» թեմայով ԺԲ.00.02՝ «Հանրային իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում)» մասնագիտությամբ թեկնածուական ատենախոսության վերաբերյալ

Աննա Հովհաննիսյանի ներկայացրած ատենախոսական հետազոտությունը իրավական պետության հիմնարար սյուներից մեկի՝ անմեղության կանխավարկածի՝ որպես բազմաշերտ սահմանադրաիրավական ինստիտուտի համալիր վերարժևորման փորձ է: Այսօր, երբ տեղեկատվական հոսքերը թույլ են տալիս անձի նկատմամբ կայացնել կանխակալ «հանրային դատավճիռներ» դեռևս մինչև դատական քննության ավարտը, սույն հետազոտությունը ձեռք է բերում բացառիկ հրատապություն:

Ներկայացված ատենախոսության թեման խիստ արդիական է ոչ միայն հետազոտվող նյութի ընդհանուր տեսական և մեթոդաբանական պատշաճ վերլուծության անհրաժեշտության, այլև քննարկվող ոլորտում առկա մեծածավալ հիմնախնդիրների հաղթահարման գործնական հմտությունների, առաջարկությունների և կիրառության տեսանկյունից: Աշխատանքը կարևորվում է իրավաստեղծ գործունեության ու իրավակիրառ պրակտիկայի բարելավման գործընթացը երաշխավորելու, իրավագիտակցության և իրավական մշակույթի ձևավորման հիմնախնդիրների պատշաճ լուծման համար համարժեք գիտագործնական բնույթի չափանիշներ մշակելու ու կյանքի կոչելու տեսանկյունից:

Իրավաստեղծ պրակտիկայի տեսանկյունից սույն աշխատանքը հանդիսանում է գիտականորեն հիմնավորված ուղեցույց օրենսդրի համար՝ կանխելու հանրային շահի անվան տակ անձի հիմնարար իրավունքների ոչ իրավաչափ սահմանափակումը: Իրավակիրառ պրակտիկայի տեսանկյունից այն ունի անկյունաքարային նշանակություն դատական իշխանության համար՝ պարտավորեցնելով դատավորներին առաջնորդվել բովանդակային-արժեքաբանական մոտեցմամբ:

Ատենախոսության գիտական կշիռը բազմապատկվում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (ՄԻԵԴ) և ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշումների խորքային վերլուծությամբ: Հեղինակը հմտորեն օգտագործել է ՄԻԵԴ-ի նախադեպերը՝ զուգահեռներ անցկացնելով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի որոշումների հետ, որտեղ հետևողականորեն զարգացվել է «չփարատված կասկածները՝ հոգուտ մեղադրյալի» սկզբունքի կիրառման մեթոդաբանությունը:

Ատենախոսությունը զգալիորեն շահում է համեմատական իրավագիտության մեթոդի կիրառումից. հեղինակը քննարկում է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության փորձը, որտեղ անմեղության կանխավարկածը դիտարկվում է որպես իրավական պետության անքակտելի տարր, ինչպես նաև Ֆրանսիայի իրավական համակարգը՝ հատկապես մինչդատական վարույթում անձի հեղինակության պաշտպանության և «անմեղության հարգման» սկզբունքի համատեքստում:

Հետազոտության մեջ կիրառված սիստեմա-կառուցվածքային և աքսիոլոգիական (արժեքանական) մեթոդները թույլ են տվել հեղինակին անմեղության կանխավարկածը դիտարկել ոչ թե որպես լոկ դատավարական կանոն, այլ որպես ժողովրդավարական հասարակարգի իրավական կայունության երաշխիք:

Որպես պաշտոնական ընդդիմախոս, բարձր գնահատելով աշխատանքի գիտական արժանիքները, հարկ եմ համարում ներկայացնել հետևյալ բովանդակային դիտողությունները.

1. Ապացուցման բեռի բաշխման հարցը (էջ 9, 20). Հեղինակը հիմնավորում է այն թեզը, որ անմեղության կանխավարկածի կիրառման անհրաժեշտությունը հանրային-իրավական պատասխանատվության շրջանակներում բխում է ճյուղային օրենսդրական քաղաքականության բովանդակությունից: Սակայն աշխատանքում բավարար չափով չի վերլուծվել, թե ինչպես պետք է այս սկզբունքը հարաբերակցվի «ապացուցման բեռի շրջման» հետ այնպիսի հատուկ վարույթներում, ինչպիսին է ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձումը, որտեղ գործնականում կարող են կիրառվել հակառակ կանխավարկածներ:

2. Տեղեկատվական հասարակության մարտահրավերները (էջ 11, 13). Թեև հեղինակը անդրադառնում է ԶԼՄ-ների կողմից անմեղության կանխավարկածի

պահպանմանը, սակայն ժամանակակից թվային հարթակների և սոցիալական ցանցերի ազդեցության, ինչպես նաև «թվային հետքի» վերաբերյալ վերլուծությունը կարող էր լինել ավելի խորը՝ հաշվի առնելով դրանց ոչ ֆորմալ, բայց խիստ ներազդող բնույթը:

3. Ներպետական դատական պրակտիկայի քննադատական վերլուծությունը (էջ 125-140). Երրորդ գլխում հեղինակը հիմնականում սահմանափակվել է ՀՀ Սահմանադրական և Վճռաբեկ դատարանների որոշումների մեջբերմամբ: Ակադեմիական աշխատանքից ակնկալվում էր բարձրագույն դատական ատյանների դիրքորոշումների այնպիսի խորքային ախտորոշում, որը վեր կհաներ ներպետական իրավական մտքի ներքին հակասությունները կամ «հարմարվողականությունը» միջազգային միտումներին:

4. Կանխավարկածի պաշտպանությունը թվային և մեդիա տիրույթում (էջ 155-170). Քննարկելով պաշտոնատար անձանց հրապարակային հայտարարությունների ազդեցությունը՝ հեղինակը հիմնականում մնացել է տեսական հոչակագրերի տիրույթում: Անհրաժեշտ էր առաջարկել իրավական պատասխանատվության կոնկրետ սահմանադրաիրավական մեխանիզմներ կամ պատժամիջոցներ, որոնք թույլ կտային արդյունավետորեն կանխել անձի հեղինակությանը հասցվող վնասը մինչև դատավճռի կայացումը:

5. Օրենսդրական առաջարկությունների կոնկրետացումը (էջ 180-195). Ատենախոսության ամփոփիչ հատվածում տեղ գտած առաջարկությունները երբեմն կրում են չափազանց ընդհանրական բնույթ: Ցանկալի կլիներ տեսնել կոնկրետ օրենսդրական խմբագրումներ կամ նախագծային փաթեթներ, որոնք հստակություն կմտցնեին ՀՀ օրենսդրական դաշտում, հատկապես արհեստական բանականության կիրառման և թվային տիրույթում «մոռացված լինելու իրավունքի» իրացման համատեքստում:

Վերը նշված դիտողություններն, ըստ էության, մասնակի բնույթ են կրում և բնավ չեն արժեզրկում հաջողված ատենախոսության դրույթները:

Աննա Հովհաննիսյանի «Անմեղության կանխավարկածը սահմանադրական կարգավորումների և միջազգային իրավական չափորոշիչների համատեքստում» թեմայով ատենախոսության համալիր գնահատումը թույլ է տալիս արձանագրել, որ

մենք գործ ունենք հայ իրավագիտության մեջ իր տեսակի մեջ եզակի և համակարգային աշխատանքի հետ: Ատենախոսն իր առջև դրված գիտական խնդիրները լուծել է բարձր պրոֆեսիոնալիզմով, ինչը հանգեցրել է հիմնարար տեսական և գործնական եզրահանգումների:

Հեղինակը հաջողությամբ ապացուցել է, որ անմեղության կանխավարկածը ժամանակակից սահմանադրականության պայմաններում այլևս չի կարող ընկալվել լոկ որպես քրեադատավարական «տեխնիկական» կանոն: Այն վերաիմաստավորվել է որպես ունիվերսալ սահմանադրական արժեք, որն ապահովում է անձի իրավական անվտանգությունը հանրային իշխանության հետ ցանկացած հաղորդակցության մեջ:

Հեղինակի կողմից առաջադրված «անմեղության միջավայրի» կոնցեպտը գիտական նոր հեռանկարներ է բացում հանրային իրավունքի տեսության համար՝ պարտավորեցնելով պետությանը ձևավորել իրավական պաշտպանության այնպիսի կառուցակարգեր, որոնք կբացառեն ցանկացած արտադատական «դատավճիռ»:

Միջազգային իրավական և ներպետական դատական պրակտիկայի սինթեզը կատարված է բարձր մակարդակով: Ատենախոսության գիտական արժեքը կրկնապատկվում է ՄԻԵԴ նախադեպային իրավունքի և ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշումների խորքային համադրմամբ: Հեղինակը ոչ միայն վերլուծել է եվրոպական չափորոշիչները, այլև ցույց է տվել դրանց տեղայնացման իրական հնարավորությունները հայաստանյան իրականության մեջ: Վերլուծության արդյունքում ձևավորված եզրահանգումները ունեն ուղղակի մեթոդաբանական նշանակություն ստորադաս դատարանների համար՝ նպաստելով դատական պրակտիկայի կանխատեսելիությանն ու միասնականացմանը:

Իրավաստեղծ և իրավակիրառ պրակտիկայի բարելավման հեռանկարները շոշափելի են: Հեղինակի կողմից մշակված առաջարկությունները հանդիսանում են իրավական քաղաքականության նոր ուղենիշներ: Սա թույլ է տալիս խոսել հետազոտության իրավական կանխատեսելիության մասին, քանի որ առաջարկվող լուծումները միտված են մարդու իրավունքների պաշտպանության մակարդակի բարձրացմանը:

Հատկանշական է, որ ատենախոսության արդյունքները կարող են հիմք հանդիսանալ ոչ միայն օրենսդրական բարեփոխումների, այլև Արդարադատության

ակադեմիայում դատավորների և դատախազների վերապատրաստման ծրագրերի բովանդակային հարստացման համար:

Ատենախոսությունը ձևակերպված է գրագետ, ունի կոռ տրամաբանական կառուցվածք, զուրկ է ավելորդաբանություններից և հագեցած է թարմ գիտական տեղեկատվությամբ: Օգտագործված աղբյուրների հարուստ ցանկը և հեղինակի կողմից կատարված համեմատական վերլուծությունները վկայում են նրա՝ որպես հասուն և ինքնուրույն հետազոտողի ձևավորված լինելու մասին:

Ելնելով վերոգրյալից և հիմնավորելով հետազոտության տեսական նորույթը, գործնական նշանակությունը և գիտական բարձր մակարդակը՝ գտնում եմ, որ Աննա Հովհաննիսյանի «Անմեղության կանխավարկաձև սահմանադրական կարգավորումների և միջազգային իրավական չափորոշիչների համատեքստում» թեմայով ատենախոսությունը լիովին համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության «Գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է ԺԲ.00.02 – «Հանրային իրավունք» մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝ ի.գ.թ., դոցենտ

Վահե Վայադյան

Ի.գ.թ., դոցենտ Վ. Սարտիրոսյանի անդրագրությունը հաստատում եմ՝
«Ավիաուսումնական կենտրոնի» տնօրեն՝

Վ. Մարտիրոսյան

04.02.2026թ.